

Оригинални научни рад
УДК: 378(497.115)"1969/1974"
ОТОНОВИ СВЕТ"1969/1974"
DOI: 10.5937/zrffp54-49664

РАЗВОЈ УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ У ПЕРИОДУ 1969–1974. ГОДИНЕ НА ОСНОВУ ПИСАЊА СТУДЕНТСКОГ ЛИСТА *НОВИ СВЕТ*

Урош Д. МИКЕТИЋ¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Косовска Митровица (Србија)

¹ urosmiketic@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0003-4273-1995>

Примљен: 5. 3. 2024.
Прихваћен: 2. 12. 2024.

РАЗВОЈ УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ У ПЕРИОДУ 1969–1974. ГОДИНЕ НА ОСНОВУ ПИСАЊА СТУДЕНТСКОГ ЛИСТА *НОВИ СВЕТ*²

Кључне речи:

Југославија;
Србија;
Косово;
Универзитет у
Приштини;
Савез комуниста
Косова;
Нови свет.

Сажетак. Анализом приштинског листа *Нови свет*, и текстова на српском језику, постају јаснији изазови у раду Универзитета у Приштини у периоду 1969–1974. године. Његов рад је, првенствено у социјалистичком периоду, био некритички анализиран и из тог разлога представља могуће поље историографског рада. Овај прилог односи се преваходно на широк спектар прилика на Универзитету изузев међунационалних односа, који представљају посебно и комплексно питање.

² Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-66/2024-03/200184).

Увод

Развој високошколског образовања на Косову³ започет је 1958. године оснивањем Више педагошке школе (ВПШ) у Приштини. Даље су основани Филозофски факултет у Приштини (1960), који се 1971/1972. године издиференцирао на Филозофски и Природно-математички факултет (ПМФ), Виша економско-комерцијална школа (ВЕКШ) „Вељко Влаховић” у Пећи (1960), Правно-економски факултет у Приштини (1961), који се 1971/1972. године издиференцирао на Правни и Економски факултет, Виша техничка школа (ВТШ) у Косовској Митровици (1961)⁴, ВПШ „Џевдет Дода” у Призрену (1963), Технички факултет у Приштини (1965), ВПШ „Бајрам Џури” у Ђаковици (1967) и Медицински факултет у Приштини (1969). Универзитет у Приштини званично је отворен фебруара 1970. године, а потом су у Приштини основани Факултет уметности (1973) и Пољопривредни факултет (1973), а Рударско-металуршки факултет (РМФ) 1974. године у Митровици (Висока техничка школа од 1974/1975. године није вршила упис нових студената на три смера која је преузео РМФ) (Таталовић, 2014, стр. 808–810; Redžepagić i dr., 1990, стр. 13–127; Милошевић, 2019, стр. 11–20; Шита, 1969, стр. 14; Аноним, 1969а, стр. 9; Кабаши, 1969, стр. 6; Боснић, 1969а, стр. 5; Боснић, 1969б, стр. 9; Аноним, 1974, стр. 14; Томовић, 1974в, стр. 14; Бигић, 1974г, стр. 4; Мораџић, 1968, стр. 291–313; Pallaska, 1980; Бонџић, 2010б, стр. 187–191; Марковић, 2015; Базић, 2020).

Овакав, на први поглед, динамичан развој последица је курса деметрополизације високог школства у Југославији (Бонџић, 2008д, стр. 404–414). Опрезнији интелектуалци су се, не и без разлога, плашили да ће на тај начин квантитет надвладати квалитет (Јелчић, 1979, стр. 109, 117). Универзитет у Приштини почео је са радом у средини оптерећеној општом заосталошћу,

³ Термин „Косово” користимо из разлога практичности. Званично до 1963. године у питању је Аутономна Косовско-метохијска област (АКМО), затим до 1969. године Аутономна Покрајина Косово и Метохија (АПКМ) и до 1990. године Социјалистичка Аутономна Покрајина Косово (САПК).

⁴ Надаље: Митровица.

која је, иначе, тешко схватала могући потенцијал ове друштвене инвестиције (Чалуковић, 1973δ, стр. 12; Кајевић, 1969, стр. 7; Б., 1970, стр. 5). Међутим, императив Партије након 1966. године био је развој албанских кадрова којих је до тада било незнатно. До 1969. године косовске високошколске институције биле су формално део Београдског универзитета, али су самостално обављале своју делатност, а оснивањем Универзитета у Приштини прешле су у његов састав (Вукадиновић, 2021, стр. 339–340; Бонџић, 2009, стр. 178–179).

Имајући у виду незахвалну просветну традицију и општу заосталост, прилике за рад кадрa и студената до 1969. године биле су крајње неповољне (Муљаку, 1970, стр. 4; Морачић, 1970, стр. 4; Исаиловић, 2011, стр. 18–19; Redžepagić i dr., 1990, стр. 22–23). У Приштини је тада студирало око 5.000 студената. Домови су пружали само 870 места и менза је спремала 1.000 оброка дневно. Многи студенти били су принуђени да плаћају високе кире у приватном смештају и да сами припремају храну. Озбиљан проблем стварала је и расподела стипендија и кредита. Културно-забавни и спортски живот били су слабо развијени, али је то била и маргинална ствар спрам оптерећености крупнијим проблемима (Р. З., 1968, стр. 4; Вукићевић, 1968, стр. 1; Аноним, 1968δ, стр. 1–2).

Албанци су пре 1969. године, дакле, пре оснивања првих виших школа и факултета, углавном студирали у Скопљу и Београду (ВПШ у Скопљу, Филозофски факултет у Београду). Развојем високог школства, све мањи број њих одлазио је другде на студије, а они који јесу, често су се враћали (Bondžić, 2007, стр. 79–90; Вукадиновић, 2021, стр. 338–340). Срба студената на Косову 1961/1962. године било је 2.390, Црногораца 1.066 (укупно 5.206 студената на Косову), односно 1963/1964. године Срба 2.158 и Црногораца 783 (укупно 5.144 студената). Албанаца је било 1.566, односно 1.908 (Pокrajinski завод за статистику, 1965, стр. 66). За разлику од основног школства у покрајини са постојећим системом двојезичне наставе (Бонџић, 2008а, стр. 86–97), настава на високошколским установама до Брионског пленума 1966. године извођена је на српском језику уз могућност да се испит полаже на албанском уколико професор влада тим језиком (Milanović, 1990, стр. 30–31; Viša ekonomsko-komercijalna škola – Peć, 1965, стр. 34). Настава се готово непосредно након пленума почела изводити и на албанском језику ако је постојао макар и један асистент Албанац. Убрзо је систем наставе на албанском изграђен попут оног на српском (Milanović, 1990, стр. 30–31; Moračić, 1971, стр. 38).

Развој косовског високог школства крајем шездесетих година остао је у сенци студентског бунта у Београду. Јунске демонстрације 1968. године биле су њихов одговор на погоршани положај студената и, уопште, незапосленост и друштвену неједнакост (Бонџић, 2008δ, стр. 493–517). Лета 1968. године није било студентског бунта у Приштини (Аноним, 1968а, стр. 4; Аноним,

1968в, стр. 3). Међутим, на новембарским демонстрацијама 1968. године широм Косова било је упечатљиво учешће студената, што су албански функционери покушавали да прикрију (Martinović, 1970, стр. 106–110). За разлику од протеста у Београду са доминантно социјалним мотивима, они на Косову имали су у основи доминантно националне (политичке) мотиве (Cvetković i Bondžić, 2017, стр. 135–136). Студенти Албанци тада су први пут изнели и парољу на албанском „Duan universitet” („Желимо универзитет”) (Hetemi, 2021, стр. 199–219). Демонстрације су, иначе, проистекле из једне узавреле дискусије у покрајини о уставним амандманима лета и јесени 1968. године и представљају конкретан албански одговор на недобијање статуса републике, те се као такве могу посматрати и у ширем контексту постбрионских промена након 1966. године. Чињеница да су се збиле у више места истовремено говори о синхронизованости и припремљености демонстраната. Без обзира на то што су разбијене, оставиле су горке последице по српско-албанске односе и додатно их оптеретиле (Микетић, 2024, стр. 822–823).

Лист Нови свет

Лист је започео рад децембра 1969. године као месечно гласило студената Косова (Редакција, 1969, стр. 2). Издавач је био Покрајински одбор Савеза студената Косова (ССК), а штампала га је приштинска „Рилиндја” (Аноним, 1969б, стр. 16). Писано је о високошколским, друштвено-политичким и другим приликама, а објављивани су и прикази књига, текстови поезије и прозе, афоризми и сл. Као аутори појављивали су се и наставници Универзитета у Приштини. Лист није продаван на јавним местима нити је познат његов тираж (Milanović, 1990, стр. 45).

Студентски стандард (смештај, исхрана, кредити, стипендије)

Смештај

Домови нису имали на располагању ни приближно довољно места да приме све заинтересоване (Цветковић, 1971, стр. 4; Вујовић, 1970, стр. 7). Њихово финансирање било је субвенционисано. На Универзитету у Приштини временом се искристалисао став да би требало укинути систем дотација као економски неодржив и увести обавезу плаћања пуне цене смештаја (Милановић, 1973, стр. 6). Домски смештај био је посебно цењен, а то је у косовским условима стварало основ за даље злоупотребе и корупцију (Бјелановић, 1970б, стр. 4; Чалуковић, 1973а, стр. 9). Мањи проблем са

смештајем имали су студенти изван Приштине. Међутим, и студенте митровичке Више техничке школе далеко је више бринуло питање смештаја и исхране него што је то случај са њиховим колегама са београдске Више техничке машинске школе. Студенти са Београдског универзитета били су заокупљенији питањем путовања, а то довољно илустративно говори у прилогу разлика у стандарду (Zakić, 1971, стр. 83, 93).

Смештај у домовима није био на задовољавајућем нивоу (Гаши, 1974, стр. 12). Лоши прилази, отежани услови за рад у вишекреветним собама у којима је било и студената који су ту илегално становали, неадекватно грејање (у неким домовима студенти су задуживали дрва и угаљ), нехигијена и недисциплина само су неки од проблема са којима су се сусретали студенти (Вујовић, 1970, стр. 7; Барјактаревих, 1972, стр. 7; Бајрамовић, 1973, стр. 11; Гаши, 1974, стр. 12). Надлежни су 1974. године планирали да покрену редовно такмичење за најуређенији дом и собу како би мотивисали студенте (С. М., 1974, стр. 6). Културно-забавни живот био је скроман. У Студентском центру у Приштини постојао је 1972. године један ТВ пријемник, а недостајало је и много тога за нормалан забавни живот (Универзитетска конференција СК Приштина, 1972, стр. 2–3). Боље прилике, нарочито хигијенске, владале су у издвојеном женском дому у Приштини са око 500 девојака у једнокреветним, двокреветним и трокреветним собама и рестриктивнијим уласком гостију (Љ. Ч. и Д. Н., 1974, стр. 14; Међедовић, 1970, стр. 2–3).

Студенти су често показивали неодговоран однос према инвентару и станарини. Студентски центар се договорио са деканатима да се неплатишама не дозволи овера семестра и да избачени из домова не могу конкурисати за смештај у дому наредне године. Планиран је, такође, комисијски пријем инвентара и наплате штете (Аноним, 1972ђ, стр. 9; Миладиновић, 1974, стр. 15). По домовима су формиран кућни савети који су одлучивали о дисциплинским мерама (Вујичић, 1974, стр. 12).

Приватни смештај имао је одређених предности наспрам домског. „Добро плати и биће ти лепо”, говорили су студенти. Међутим, пракса показује да су рентиран неадекватни смештаји, да су то, заправо, биле шупе или гараже примитивно адаптиране за смештај додавањем по неколико кревета. Све се то негативно одражавало на здравље студената (због влаге и мањка светлости) (Д. Н., 1973, стр. 10; Вујовић, 1970, стр. 7). Иза приштинских зграда и кућа налазили су се бројни смештаји који нису били под контролом надлежних. Чак је и на тим местима било „илегалаца”. Удобност боравка зависила је и од доброћудности станодавца, али је било и несавесних колега, чега су били свесни и студенти (Р. Ф., 1970а, стр. 2–3). Станарина у приватном смештају није била ниска (В. Б., 1973, стр. 8), па су сиромашнији спавали и по запуштеним зградама (Вујовић, 1970, стр. 7).

Поседна категорија били су студенти-путници. Често су то била лица која из административних разлога, као грађани насеља суседних Приштини,

нису остваривала право на дом (Јашовић, 1974а, стр. 13). Ако уједно нису изнајмљивали приватни смештај, то је подразумевало рано устајање, војњу, касни повратак и пратећи замор. С друге стране, добијали су попуст на више типова превоза (Бигић, 1974а, стр. 13).

Исхрана

Студенти су се жалили на гужве у мензи, једноличност, лош квалитет и ниску калоричност хране (Вујовић, 1970, стр. 7; Васић, 1970, стр. 3), нехиђијену (Калач, 1972б, стр. 7) и сл. Неки су се хранили у финансијски релативно приступачним приштинским народним кухињама („Слога”, „Шар”, „Косово”), а платежно способнији у експрес-ресторану „Унион”, хотелу „Божур”, кафанама „Београд” и „Авала”, ћевабџиницама „Слога”, „Извор”, „Зеленгора”, „Беришин бифе”, „Синанов бифе” и сл. Неки од поменутих угоститељских објеката налазили су се у ул. Маршала Тита, у којој се, иначе, одвијао део студентског живота. Ту се увече корзирало, а пут је даље водио ка аутобуској и железничкој станици (Ф., 1971, стр. 7).

Нови студентски ресторан ушао је 1972. године у фазу изградње (Калач, 1972в, стр. 7). Сахит Мифтари, шеф студентске мензе, одбацивао је уобичајене критике на рад (Калач, 1973, стр. 9), хвалећи се повећањем броја студената – корисника мензе (1969/1970. године припремано је 1.200 оброка, наредне 2.200, а годину дана касније 3.000) и чињеницом да је Студентски центар 1973. године издао 3.000 картона⁵ (онолико колико је оброка могао и припремити). Тако су спречаване злоупотребе са продајом картона (Новаковић, 1973, стр. 9). Махмут Гермизај, директор Студентског центра, сматрао је неоснованим бројне критике студената. Посебно је издвојио гласине о повећању цене бонова, које су изазивале немир код студената. Подвукао је да те 1974. године приштински студент јефтиније плаћа исхрану од београдског колеге (160 наспрам 165 динара, док је економска цена 500) и похвалио је рад на систематизацији постојећих радних места и увођењу нових (С. М., 1974, стр. 6). Крајем године, међутим, изразио је забринутост да се неће моћи још дуго опирати захтевима надлежних за прелазак на економске цене исхране, имајући у виду да је и смештај поскупео (Јашовић, 1974б, стр. 13; Бигић, 1974б, стр. 7).

Кредити и стипендије

Материјално стање студената битно је утицало на њихов успех. Од Покрајинског фонда за кредитирање студената и ученика 1974. године кредит или стипендију примало је преко 8.000 студената (Бигић, 1974д, стр. 11).

⁵ Картон је идентификациони студентски документ неопходан за коришћење услуга мензе.

Надлежни су били свесни да се многи служе злоупотребама због те привилегије (Јокић, 1970, стр. 6). Често се каснило са исплатом, па би сиромашни студенти пре стизали до краја школске године него што би примили новац (Аноним, 1972г, стр. 6). Многи од њих зато нису ни одлазили на предавања и вежбе, што се одразило и на успех (Кораћ, 1974, стр. 11).

Надлежни су инсистирали на томе да се кредити додељују студентима прве године студија, јер се сматрало да су старији већ обезбедили неки други начин финансирања (Фуштар, 1971, стр. 5). У пословним круговима расправљало се о идеји да предузећа преко кредита финансирају школовање уз услов да се кредит по запослењу врати. За то није било довољно ни слуха ни средстава (Божовић, 1970, стр. 4). Покрајински фонд за кредитирање студената и ученика давао је велику погодност косовским студентима и ученицима. Наиме, за њих је важио најблажи критеријум за враћање кредита на нивоу целе земље (В. Ж., 1972, стр. 7).

Висина стипендија није била јединствена већ је зависила од низа околности. Износ није пратио све студентске трошкове, али је могао покрити дом и мензу (Божовић, 1970, стр. 4). Висина стипендије годинама је стагнирала, иако су трошкови живота порасли. Док су кредити у неким републикама износили и до 800 динара, овде је стипендија 1973. године износила 500 динара (Међедовић, 1973, стр. 12). Студенти изван Косова који су студирали на Универзитету у Приштини били су мишљења да систем протежира лица косовског порекла. Надлежни су одговорили да је стварање косовског кадра приоритет (Бјелановић, 1970а, стр. 9). Неједнакост се огледа и у чињеници да су стипендије махом добијала лица из чиновничких породица (Божовић, 1970, стр. 4).

Студентски стандард на Косову, ако изузмемо Приштину, био је често слабији од стандарда у овом граду (Аноним, 1970в, стр. 3). Исхрана у осталим косовским образовним центрима била је понекад и скупља у поређењу са ценама које су плаћали приштински студенти, а будућност свршених студената била је неизвеснија (В. Ж., 1973, стр. 5; Аноним, 1970б, стр. 3; Јашовић, 1973, стр. 12; Б. М., 1972, стр. 5; Шабић, 1974а, стр. 14; К., 1971, стр. 5; Ћићарић, 1986, стр. 16).

Рана фаза универзитетске реформе и Универзитетa у Приштини

Универзитетска реформа била је иницирана потребом превазилажења застојања југословенских универзитета за укупним друштвеним развојем (Чурић, 1971, стр. 699–712). Универзитет у Приштини почео је са радом у жеку реформе која је имала за циљ да интегрише високо школство у систем самоуправљања, реши проблеме финансирања Универзитета, нефикасности

и дужине студирања, студентског стандарда, квалитета наставе, да обезбеди развој научноистраживачког рада, исправи дисбаланс између производних и непроизводних кадрова и допринесе ширем обухвату становништва образовањем (Bondžić, 2010a, стр. 271–272). Идеја је конципирана у партијском врху (Vlahović, 1969) и као таква била је политички обојена.

Косовски интелектуалци дискутовали су о томе шта би реформа конкретно могла донети у њиховој средини (Кулић, 1969, стр. 8–9). Радомир Ивановић, географ са Универзитета у Приштини, апеловао је да се прекине са праксом да неки корисни студентски предлози остају нереализовани због отпора бирократије (Јокић, 1970, стр. 6), чиме је индиректно оптужио политичке факторе. Азем Власи, председник ССК, издвојио је проблеме у настави, док су многи други указивали на потребу живљег укључивања студената у колективни процес наставе (Аноним, 1970a, стр. 4). Идриз Ајети, ректор Универзитета у Приштини, и Фериз Краснићи, проректор, сматрали су да ће реформа бити успешна ако Универзитет у Приштини не постане провинцијски универзитет (Никшић, 1975, стр. 12).

Посебно је кооперација Универзитета у Приштини и привреде схваћена као императив реформе. Међутим, радници из производње, вољни да наставе школовање, жалили су се на отпор бирократије због чега њихово усавршавање остаје нереализовано (Шабић, 1974b, стр. 15). Универзитет у Приштини сарађивао је са „Трепчом”, „Косовом” и осталим привредним субјектима (Легетић и Милошевић, 1971, стр. 30–34). Резултати би сигурно били израженији да се привреда Косова није налазила у фази озбиљне кризе (Микетић, 2022, стр. 231–251).

Реформа на Универзитету у Приштини имала је половичне резултате, чему је „кумовао” и утицај политике. Наиме, на југословенском нивоу се Законом о високом школству 1972. године као критеријум за одабир наставника појављује „идејно-политичка и морална подобност” (Бонџић, 2021, стр. 419). На седници Универзитетског комитета Савеза комуниста и Савета Универзитета у Приштини 1973. године одлучено је да се као посебан предмет уведе Марксистичко образовање, чиме би „све научне дисциплине биле прожете дијалектичко-марксистичким погледом на свет” (Гаталовић, 2014, стр. 831). Утицај Партије на студенте био је вероватно мањи него што је режим очекивао јер су они овај предмет често учили потпуно невољно, а саму Партију доживљавали тек као нужни степеник за лично напредовање без потребе да се искрено истичу у раду (Гаталовић, 2014, стр. 833).

Сличну слику уочавамо и када је реч о наставном кадру. На кључна места у самоуправном систему Универзитета у Приштини бирана су искључиво лица са партијским поверењем (Milanović, 1990, стр. 32). Напредовање је знатно зависило од морално-политичке подобности. Појединци у сукобу са Партијом губили су посао (Булатовић и др., 1974, стр. 177–179). У једном периоду рада Универзитета у Приштини преко 90% наставника и сарадника

били су чланови Партије. Многи из студентског руководства Косова, почев од Махмута Бакалија до Азема Власија и осталих, веома брзо су напредовали на политичкој сцени (Milanović, 1990, стр. 44–56).

Успех у реформи био је ограничен и чињеницом да Универзитет у Приштини није имао довољно физичко-кадровског капацитета да пружи квалитетне услуге. Школски простор на Универзитету у Приштини у периоду 1968–1973. године повећан је тек за 1.200 квадратних метара (Тасић, 1974, стр. 12–13). Школске 1974/1975. године Филозофски факултет, због повећаног прилива студената, био је принуђен да ограничи њихов број. Надлежни су имали задатак да одлуче шта да се коначно ради са онима који испуњавају услове за пријем, а нису добили место (П. Ј. и В. Л., 1974, стр. 15). Технички факултет је до 1971. године добио нове просторије (Костић, 1971, стр. 5). У Митровици је теоријски део наставе одржаван у самачким хотелима, док се практични део наставе изводио на Техничком факултету (Ђорђевић, 1974а, стр. 13).

Године 1970. на Универзитету у Приштини било је више студената него у Југославији пре рата. Школске 1970/1971. године од 10.388 студената на Универзитету у Приштини са Косова је било њих 7.788, из уже Србије 1.415, Македоније 632, Црне Горе 400, осталих крајева Југославије 124 и 29 странаца (Слијепчевић, 1974, стр. 386). Међу странцима је највише било Арапа из несврстаних земаља, махом на Медицинском факултету (Србљак, 1974, стр. 9; Лазић, 2009, стр. 61–78; Радоњић, 2020, стр. 23–53). Надлежни са Универзитета у Приштини говорили су 1971. године о тринаестак хиљада студената уз поруку да је и то упитан број („као што је неизвестан и на осталим универзитетима у земљи, јер је веома тешко, при садашњем режиму студија, утврдити тачан број студената”) (Легетић и Милошевић, 1971, стр. 30–34). Један од успеха реформе огледа се у чињеници да је број студенткиња растао. Њих је 1966. било 19,6%, а 1974. већ 23,4% (Beriša i Stolić, 1978, стр. 290–291). Следећа табела показује национални састав студената.

Табела 1. Студенти према националности на факултетима, уметничкој академији и вишим школама у зимском семестру (Beriša i Stolić, 1978, стр. 291)

1966/1967.	1973/1974.	1974/1975.	Категорије
7.030	25.788	28.990	Укупно
2.306	14.470	17.321	Албанци
3.149	7.218	7.252	Срби
1.052	1.779	1.789	Црногорци
97	231	278	Турци
8	995	1.001	Муслимани
–	–	14	Роми
418	1.079	1.335	Остали

Болна тачка Универзитета у Приштини био је и кадар, нарочито када је реч о групама које су наставу слушале на албанском језику. Решење је 1967. године пронађено у повезивању са Државним универзитетом у Тирани. Оно је засновано, пре свега, на југословенском опредељењу о развојку култура народности и њиховом повезивању са матицом. Први протокол о сарадњи два универзитета потписан је 1970/1971, иако је и пре тога већ било одређене сарадње. Протоколи су касније потписивани на годишњем нивоу. Од првог протокола и наредних пет година на Универзитету у Приштини радило је око 218 наставника из Тиране, а још 29 наставника и научника одатле изводило је наставу на постдипломским студијама из албанонологије и историје. У Тирани су држала предавања 62 наставника из Приштине, али нису били укључени у систем редовне наставе. Спроведена су заједничка истраживања на пољу албанског језика, фолклора, етнографије, археологије и сл. Пајазит Нуши потенцира укупни допринос Тиране развоју Универзитета у Приштини, пре свега, због тиранских наставника који су предавали природне науке и медицину. Број наставника из Тиране смањивао се услед формирања сопственог кадра у Приштини (Nuši, 1977, стр. 18–51). Највећу сарадњу са Тираном, међутим, имао је, не без разлога, приштински Филозофски факултет. Штетна страна укупне сарадње са Албанијом јесте чињеница да су тамошњи професори масовно ширили великоалбанску идеју на Универзитету у Приштини (Микетић, 2024, стр. 304, 833).

Осим тога, како се у првих неколико година постојања Универзитет у Приштини знатним делом ослањао на кадар са стране, подразумевало се да ће квалитет институције бити испод нивоа матичне установе наставника (Jelčić, 1979, стр. 109–113). Наставници из Тиране имали су кондензовани приступ наставним часовима. То је у пракси значило да су они долазили два или три пута годишње и том приликом одржавали све наставне часове током којих су прелазили целокупну наставну грађу иначе предвиђену за систематску обраду током целе школске године (Nuši, 1977, стр. 34). На Универзитету у Приштини један наставник је у просеку радио и са по 100 студената (Међедовић, 1974б, стр. 13). Наставни кадар временом је увећаван.

Табела 2. Кадар Универзитета у Приштини (Beriša i Stolić, 1978, стр. 290)

1966/1967.	1973/1974.	1974/1975.	Категорије
263	609	736	Наставници
99	325	365	Сарадници
15	27	26	Број студената на наставника ⁶
82	51	52	Број студената на сарадника ⁷

⁶ Мисли се на број редовних студената.

⁷ Мисли се на број редовних студената.

Слаб успех студената наносио је штету Косову (Игић, 1974, стр. 5). База одакле су пристизали бруцоши биле су углавном косовске средње школе са својим мање-више карактеристичним проблемима (Милошевић, 1974, стр. 12). Пајазит Нуши, потпредседник Извршног већа Косова, сматрао је да је развој Универзитета у Приштини, заправо, ограничио развој средњих школа, јер је из њих значајан број лица прешао да ради на сам Универзитет (Никшић, 1975, стр. 12).

Проблем Универзитета у Приштини био је и недостатак библиотечких капацитета (Р, 1970, стр. 12; Петровић, 1974, стр. 18). Покрајинска библиотека располагала је солидним бројем књига, али места за рад у њеној читаоници углавном није било, изузев рано ујутру. Није био срећен ни каталог. Због недисциплине запослених, библиотеке на факултетима често нису ради-ле. Студенти су безуспешно захтевали да им се дозволи да уз индекс или личну карту изнесу књигу на одређено време (Међедовић, 1974а, стр. 18; Божовић, 1971, стр. 6; Ђорђевић, 1974б, стр. 13). С друге стране, књиге су често нестајале из библиотека (Milanović, 1990, стр. 43), а примећиван је и мањак дисциплине и хигијене (Р, 1970, стр. 12; Међедовић, 1974а, стр. 18). Надлежни су као решење најављивали изградњу Народне и универзитетске библиотеке Косова (Гаталовић, 2014, стр. 835).

На успех студената негативно се одражавао недостатак уџбеника (Чалуковић, 1974а, стр. 12), а уз то и мали број књижара и неразвијена продајна мрежа. Нарочито је лоше стање било са уџбеницима на албанском којих је било мало (Ђорђевић, 1974а, стр. 13; Балић, 1972, стр. 7). Као решење форсиран је увоз уџбеника из Албаније, док је покрајински Завод за уџбенике и учила прештампавао уџбенике из те земље. Мањкавост такве политике огледала се у чињеници да су се готово несметано на југословенском тржишту налазили уџбеници често оптерећени великоалбанским садржајем (Микетић, 2024, стр. 284–285). При факултетима су, иначе, постојале комисије за уџбенике и скрипте (Г. Н. и Д. Н., 1973, стр. 10).

Слаба пролазност на испитима и лош успех студената, био је, такође, велики проблем на Универзитету у Приштини (Аноним, 1971б, стр. 12). У просеку је условно уписивало годину 15–20% студената⁸, колико би је и обновило (Петровић, 1974, стр. 10). Овакво стање уклапа се у општу слику студентског успеха у Југославији. На Западу и у источном комунистичком систему испит би, примера ради, просечно положило око 90% кандидата. Тамо су, да би ствар била јаснија, владали захтевнији уписни критеријуми него на Косову (Новаковић, 1974, стр. 15; Р. Ф., 1970б, стр. 5).

У универзитетској заједници постављало се питање да ли је систем утврђивања знања путем испита адекватан. Сугерисало се да испит представља

⁸ Односи се на студенте коју су стекли услов за упис наредне године, али су пренели из претходне године макар један испит који нису положили.

само финалну проверу претходног рада, а не и главну и једину (Ђukić i Krkljuš, 1979, стр. 141–146). Ни систем оцењивања није био креативан. Три питања на испиту очигледно нису била довољна да се квалитетно оцени нечији рад, па је било предлога да се форсирају колоквијуми не би ли се студент приморао на континуирани рад. Студенти су сматрали да успех на испиту зависи од више фактора, а нарочито од среће (Међедовић, 1974г, стр. 13). Многи су се служили квитицама украденим од професора.⁹ Оне су даље размењиване, па је било предлога да се укину (Међедовић, 1974д, стр. 13). Фалсификатори су кажњавани (Игић, 1974, стр. 5).

Студенте је оптерећивала чињеница да је крај наставе предвиђен за 25. мај или нешто касније, јер су сматрали да немају довољно времена да се боље припреме за испите (Међедовић, 1974, стр. 12). Њихово разумевање градива оптерећивали су систем „претрпан” позитивизмом, историцизмом и емпиризмом (Међедовић, 1974в, стр. 14) и чињеница да су поједини професори од предмета правили „баук” (Аноним, 1971в, стр. 6).

Покретање научно-стручних часописа уклапало се у циљеве реформе (М. М., 1973, стр. 14; Васић, 1970, стр. 3). У духу реформе разумећемо и институционално повезивање Универзитета у Приштини у земљи и иностранству (Gaši, 1989, стр. 19–47; Šehu, 1976, стр. 5; Томовић, 1974а, стр. 10; Томовић, 1974б, стр. 14; Зајми, 1971, стр. 12).

Током реформе било је мишљења да су више школе непотребне уз препоруку да их треба угасити. Да ли је то био оправдан курс, нисмо сигурни, јер се можемо позвати и на супротну аргументацију. Наиме, при Вишој економско-комерцијалној школи „Вељко Влаховић” био је уведен одсек туристичког смера, јер је туризам препознат као развојна шанса Косова. Појединим критичарима са Економског факултета одговорено је да се у тој школи ствара уско специјализовани кадар за послове микро и макроекономике, док факултет производи стручњаке општег профила (Васић, 1970, стр. 3).

Ако је веровати изјавама са Универзитета у Приштини, реформа је до 1975. године била успешна. Идриз Ајети, ректор, одбацио је сумње у квалитет Универзитета у Приштини, посебно његових кадрова, уз оgradu да је квалитет наставе на албанском још увек слабији, а Фериз Краснићи, проректор, негирао је тезу да је Универзитет у Приштини провинцијски универзитет (Никшић, 1975, стр. 12).

⁹ Квитице су, заправо, папирићи са исписаним питањима које су професори спремали за испит. Студент би, приликом полагања испита, извукао једну квитицу и тако добио тачна питања на која је одговарао. Крађа квитице омогућавала је студенту да приликом будућег испитног рока спрема само она питања са украдене квитице. Студент, по устаљеној пракси, опет извлачи једну квитицу, али је вешто замењује оном украденом за чија питања се већ припремао. На тај начин имао је могућност да добије бољу оцену (Међедовић, 1974д, стр. 13).

Ваннастїавне акїивносїи

Спорт и физичка активност

При Универзитету у Приштини постојао је Савез организација за физичку културу, чији је циљ био развој масовног спорта и физичке културе међу студентима. Савез је био учесник и организатор спортских манифестација (Милошевић, 1971, стр. 16), обједињавајући мушке и женске клубове (Аноним, 1972ж, стр. 17). Неки студенти-спортисти имали су југословенску препознатљивост (Аноним, 1972в, стр. 16). Савез организација за физичку културу и други надлежни нису успели да уведу физичко васпитање као обавезан предмет у прве две године студија, иако су то налагали практични здравствени разлози (Аноним, 1972е, стр. 19).

Феријални савез

Феријални савез Универзитета у Приштини организовао је туристичке екскурзије широм земље и иностранства (Аноним, 1972з, стр. 9), покривајући трошкове дотацијом у износу од половине пансионске цене (Redžepagić i dr., 1990, стр. 23). Године 1973. отворена је туристичка агенција „Фер-студент” (Р. Б., 1973, стр. 6), која је омогућавала студентима да партиципирају у штедни како би на све врсте услуга користили 16% попушта, а на путовања 20% (Аноним, 1973а, стр. 10). Бавила се прихватањем група студената са стране, организацијом матурских вечери, бруцошијада, приредби, смотри и турнира, израдом интернационалних ђачких и студентских књижица, издавањем возних карти, сређивањем путне документације, мењањем страних валута итд. (Аноним, 1973в, стр. 8).

Културна и друга друштва

У Приштини је постојао КУД „Рамиз Садику” (Милановић, 1969, стр. 14), а у Грачаници КУД „Симонида” (Јефтић, 1972, стр. 7). Студенти су се окупљали и у разним другим друштвима. Друштво пријатеља студената из Урошевца помагало је сиромашне студенте (Р. Д., 1971, стр. 13). Приштински студенти партиципирали су у раду Црвеног крста и фото-кино друштва (Миладиновић, 1973, стр. 8).

Задруга и Студентски центар

Задруга је рад почела под именом „Влазними” (алб. Vllaznimi; срп. братство) (Милановић, 1971, стр. 4; Аноним, 1973б, стр. 5). Предузећа су се устручавала да послове повере студентима, иако су их они обављали релативно јефтино и квалитетно. Неповерење је временом ублажено (Аноним, 1970б, стр. 3).

Задруга је на рад у Западну Немачку слала велики број студената. Проблем је био у селекцији услед велике заинтересованости (Калач, 1972а, стр. 10). Студентски центар бавио се штампарским и књиговезачким услугама, одржавањем часова, инвентарисањем, књиговодством, превођењем и сл.

Забавни живот

Студенти су сматрали да је забавни живот у Приштини запостављен (Чалуковић, 1974б, стр. 16). Свакодневно је радио простор намењен забави при Студентском центру, а у оквиру њега и диско-клуб (четвртком, суботом и недељом) (Аноним, 1971а, стр. 7). Међутим, Пришtevци су 1974. године имали скромне услове за забаву, јер више није било диско-клуба и игранки у Дому ЈНА. На располагању су им биле кафане, биоскопи, приредбе, концерти (Карацић, 1974, стр. 15) и разне студентске „јаде” (Аноним, 1972б, стр. 6; Бигић, 1974в, стр. 10).¹⁰

Здравство

Основну здравствену заштиту пружала је Студентска поликлиника у Приштини (Redžepagić i dr., 1990, стр. 23). Фонд за здравствену заштиту студената планирао је ојачање кадра, продужетак радног времена и омасовљење дежурстава, акцију систематског прегледа студената и изградњу одмаралишта на мору. Поликлиника је средства прибављала од социјалног осигурања, студентског доприноса или наплатом стручних услуга (Аноним, 1972д, стр. 6). Посебан изазов представљала је 1972. године вакцинација за време епидемије вариоле (Аноним, 1972а, стр. 3).

Закључак

Лист *Нови свиџ* био је намењен студентима Универзитета у Приштини чији је наставни језик био српски и илустративно осветљава широк дијапазон прилика на Универзитету. Изузетак су искључиво међунационални односи о којима не пише или то чини сасвим ретко и то следећи наратив Партије о братству и јединству. Зато нисмо у прилици да одатле сазнамо како су се одвијали међунационални односи. Развој високошколског образовања на Косову почео је 1958. године. Универзитет у Приштини основан је новембра 1969. године. Наставници и студенти живели су и радили у тешким условима, иако су предузимани кораци са циљем побољшања. Смештај у домовима није био на задовољавајућем нивоу, а соба је било премало. Приватни смештај

¹⁰ „Јада” представља својеврсну спортско-рекреативну манифестацију студената одређених факултета. Примера ради, „Филозофијада” би била манифестација на којој један Филозофски факултет има улогу организатора (домаћина), а остали који партиципирају улогу госта.

могао је имати одређене предности, али је био скуп. Студенти су се жалили на гужву у мензи, лош квалитет хране и нехигијенске услове. Лоши економски услови на Косову одразили су се на студентски стандард и успех у раду. Преко 8.000 студената добијало је кредите или стипендије. Универзитет је почео са радом у жеку универзитетске реформе на југословенском нивоу. Реформа је овде имала половичне резултате, чему су допринели различити разлози, али и утицај политике. Универзитет није имао довољно капацитета да пружи квалитетне услуге, јер је број студената растао несразмерно брже од броја наставника и новог простора. Проблем је био и недостатак библиотечких капацитета и учбеника, преоптерећеност наставе, застарели планови и програми, систем евалуације итд. На Универзитету су постојале спортске екипе и настојало се, премда неуспешно, да се физичко васпитање уведе као обавезан предмет. Студенти су се окупљали у Феријалном савезу, разним културно-уметничким и другим друштвима и сл. Новац су могли зарадити у Студентској задрузи. Културни и забавни живот није био задовољавајући. Основну здравствену заштиту пружала је Студентска поликлиника. Укупно посматрано, на развој Универзитета у великој мери утицале су скромне просветне традиције и, можда још више, комплексан друштвено-политички амбијент у чијој основи препознајемо економско заостајање, доминирајући утицај Партије и албанизацију.

Одјављени извори и литература

- Базић, Ј. (ур.) (2020). *50 година Универзитетиа у Приштини*. Косовска Митровица: Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.
- Бонцић, Д. (2008а). Један документ о двојезичном школству на Косову и Метохији 1961. године. *Архив*, 15 (1/2), 86–97.
- Бонцић, Д. (2008б). Материјални положај београдских студената и студентске демонстрације 1968. године. У: Р. Радић (ур.), *1968 – четрдесет година после* (стр. 493–517). Београд: Институт за новију историју Србије.
- Бонцић, Д. (2008в). Просвета и наука у Србији и Југославији 1945–1990. *Историја 20. века*, 26 (2), 390–436.
- Бонцић, Д. (2009). Развој вишег и високог школства у јужној Србији и на Косову и Метохији. *Лесковачки зборник*, 49 (1), 173–188.
- Бонцић, Д. (2021). Реформе високог образовања у Србији 1945–1990: у потрази за социјалистичким универзитетом. У: А. Илић Рајковић и С. Петровић Тодосијевић (ур.), *Без школе шта би ми?: олеги из историје образовања у Србији и Југославији од 19. века до данас* (стр. 403–429). Београд: Институт за новију историју Србије – Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду.
- Бонцић, Д. (2010б). *Универзитетиа у социјализму: високо школство у Србији 1950–1960*. Београд: Институт за савремену историју.

- Булатовић, В., Игић, Љ., Иконић, Б., Костић, П., Милутиновић, М., Папић, Ж. и Вуковић, Б. (прир.) (1974). *Седми конгрес Савеза комуниста Србије: документи*, књ. 3. Београд: Издавачки центар „Комунист”.
- Вукадиновић, И. (2021). Економски и просветни преображај аутономије Косова и Метохије (1958–1965). *Баштина*, 31 (54), 327–344. <https://doi.org/10.5937/bastina31-30520>
- Гаталовић, М. (2014). *Југословенска државна историја на Косову и Метохији: 1958–1974* (одбрањена докторска дисертација). Филозофски факултет, Београд.
- Исаиловић, З. (ур.) (2011). *50 година Правног факултета Универзитета у Приштини*. Косовска Митровица: Правни факултет.
- Лазић, М. (2009). Неки проблеми страних студената на југословенским универзитетима шездесетих година ХХ века, с посебним освртом на афричке студенте. *Годишњак за друштвену историју*, 16 (2), 61–78.
- Марковић, С. (2015). *Факултет уметности у Приштини – Звечану: 1973–2013: ликовни одсек*. Звечан: Факултет уметности.
- Микетић, У. (2022). Лист *Јединство*: прилог проучавању привредних проблема на Косову 1966–1973. године. У: Ј. Марковић (ур.), *Наука и стварност: зборник радова са научној скупи* (стр. 431–451). Источно Сарајево: Филозофски факултет.
- Микетић, У. (2024). *Исељавање Срба и Црногораца са Косова и Метохије 1966–1981. године: узроци, ток и последице* (одбрањена докторска дисертација). Филозофски факултет, Косовска Митровица.
- Милошевић, Н. (ур.) (2019). *50 година Медицинског факултета у Приштини*. Косовска Митровица: Медицински факултет.
- Радоњић, Њ. (2020). Студенти из Африке у социјалистичкој и несврстаној Југославији: прилог истраживању слике Другог. *Годишњак за друштвену историју*, 27 (3), 23–53.
- Слијепчевић, Ђ. (1974). *Српско-арбанашки односи кроз векове са посебним освртом на новије време*. Минхен: [д. и.].
- Чурић, Р. (1971). Реформа универзитета и високошколска педагогија. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 14 (2), 699–712.
- Beriša, E. i Stolić, M. (prir.) (1978). *Razvoj Kosova: 1966–1977*. Priština: Zavod za statistiku SAP Kosova.
- Bondžić, D. (2007). Studenti sa Kosova i Metohije u Beogradu 1962. godine. *Istorija 20. veka*, 25 (1), 79–90.
- Bondžić, D. (2010a). Visoko školstvo u Srbiji u tranziciji i socijalizmu – komparativni istorijski pogled. U: S. Nešković (ur.), *Bezbednost u postmodernom ambijentu: zbornik radova* (стр. 269–281). Beograd: Centar za strateška istraživanja nacionalne bezbednosti.
- Cvetković, S. i Bondžić, D. (2017). Oblici studentskog otpora komunističkom režimu u Srbiji 1945–1990. *Istorija 20. veka*, 35 (1), 125–147. <https://doi.org/10.29362/ist20veka.2017.1.cve.125-147>
- Čičkarić, Z. (1986). 25 godina rada (spomenica). U: M. Topalli (ur.), *25 godina rada: (spomenica)* (стр. 7–17). Prizren: Viša pedagoška škola „Xhevdet Doda”.
- Đukić, M. i Krkljuš, S. (1979). Ispiti u sistemu visokoškolske nastave. *Univerzitet danas*, 20 (1–2), 141–146.
- Gaši, A. A. (ur.) (1989). *20 godina rada Medicinskog fakulteta u Prištini*. Priština: Medicinski fakultet.

- Hetemi, A. (2021). The political and national character of institutions of higher education and the University of Prishtina in Kosovo (1958–1980). *History of Education*, 50(2), 199–219.
- Jelčić, B. (1979). Ekspanzija visokog školstva i njegova efikasnost. *Univerzitet danas*, 20 (1–2), 105–117.
- Martinović, S. (ur.) (1970). *Deveti kongres Saveza komunista Jugoslavije, Beograd, 11–13. III 1969: stenografske beleške*, knj. 6. Beograd: „Komunist”.
- Milanović, V. (1990). *Univerzitet u Prištini u mreži velikoalbanske strategije*. Beograd: Književne novine.
- Moračić, D. (1971). *Deset godina rada Pravno-ekonomskog fakulteta: 1961–1971*. Priština: Univerzitet u Prištini – Pravno-ekonomski fakultet.
- Moračić, D. (1968). Prilog za letopis Pravno-ekonomskog fakulteta u Prištini. *Zbornik radova / Univerzitet u Beogradu, Pravno-ekonomski fakultet u Prištini*, 1 (6), 291–313.
- Nuši, P. (1977). *Saradnja Univerziteta u Prištini i Univerziteta u Tirani*. Priština: Pokrajinski centar za marksističko obrazovanje „Ideje i akcije”.
- Pallaska, T. (1980). *Univerzitet Kosova u Prištini – Medicinski fakultet: 1969–1979*. Priština: Medicinski fakultet.
- Pokrajinski zavod za statistiku (prir.) (1965). *Autonomna pokrajina Kosovo i Metohija: 1959–1964: statistički podaci*. Priština: Pokrajinski zavod za statistiku.
- Redžepagić, J., Hašani, H., Stanišić, P., Pejčinović, D., Doličanin, Ć., Haljimi, D., Nimani, Š. i Bajčinca, I. (prir.) (1990). *Univerzitet u Prištini: [dvadeset godina Univerziteta u Prištini]: 1970–1990*. Priština: Univerzitet u Prištini.
- Šehu, Z. (ur.) (1976). *Pregled predavanja za školsku 1976/77. godinu*. Priština: Univerzitet u Prištini.
- Viša ekonomsko-komercijalna škola. (prir.) (1965). *Režim studija, osnovne informacije i nastavni plan*. Peć: Viša ekonomsko-komercijalna škola.
- Vlahović, V. (1969). *Savez komunista i reforma Univerziteta*. Beograd: Komunist.
- Zakić, M. D. (1971). *Reforma univerziteta i više tehničke škole*. Beograd: Koordinacioni odbor viših tehničkih škola Jugoslavije.

Штaмпa

- Аноним. (1968а, 10. јун). Подршка исправним захтевима – а демонстрацијама не. *Јегинсџво*, 4.
- Аноним. (1968б, 10. јун). Савез комуниста посветиће више брига решавању студентских питања. *Јегинсџво*, 1–2.
- Аноним. (1968в, 10. јун). Једнодушна подршка ставовима ЦК. *Јегинсџво*, 3.
- Аноним. (1969а, 9. новембар). Извршно веће Косова усвојило Нацрт закона о Универзитету у Приштини. *Полиџика*, 9.
- Аноним. (1969б, децембар). Ненасловљено. *Нови свеџ*, 16.
- Аноним. (1970а, јануар). Апел за стручнију наставу. *Нови свеџ*, 4.
- Аноним. (1970б, април). О стандарду. *Нови свеџ*, 3.
- Аноним. (1970в, април). Проблема много, *Нови свеџ*, 3.
- Аноним. (1971а, фебруар). Посетите Студентски клуб. *Нови свеџ*, 7.
- Аноним. (1971б, фебруар). Успех у учењу забрињавајући. *Нови свеџ*, 12.

- Аноним. (1971в, март). Незадовољство студената на Техничком факултету. *Нови свеи*, 6.
- Аноним. (1972а, март). Вакцинација у пуном јеку. *Нови свеи*, 3.
- Аноним. (1972б, март). Ненасловљено. *Нови свеи*, 6.
- Аноним. (1972в, март). Хајруш Демај – без премца. *Нови свеи*, 16.
- Аноним. (1972г, април). Зашто није извршена додела кредита и стипендија од септембра па све до априла. *Нови свеи*, 6.
- Аноним. (1972д, април). У студентској поликлиници радиће и специјалисти. *Нови свеи*, 6.
- Аноним. (1972ђ, мај). У студентском дому већа строгост. *Нови свеи*, 9.
- Аноним. (1972е, септембар–октобар). Проблем физичке културе на универзитету. *Нови свеи*, 19.
- Аноним. (1972ж, новембар). Активност универзитетске СОФК-е у пуном јеку. *Нови свеи*, 17.
- Аноним. (1972з, децембар). Плодна активност. *Нови свеи*, 9.
- Аноним. (1973а, новембар). Ненасловљено. *Нови свеи*, 10.
- Аноним. (1973б, мај). Нове могућности Студентске задруге. *Нови свеи*, 5.
- Аноним. (1973в, јуни–јули). Фер-студент – прва туристичка агенција Косова. *Нови свеи*, 8.
- Аноним. (1974, август). Састанак европских албанолага у Приштини. *Полиџика*, 14.
- Б. (1970, јануар). Ако сам Циганин – нисам студент. *Нови свеи*, 5.
- Бајрамовић, И. (1973, децембар). Изглед студентског дома. *Нови свеи*, 11.
- Балић, Ф. (1972, март). Први универзитетски уџбеник. *Нови свеи*, 7.
- Барјактаревић, В. (1972, децембар). У старим павиљонима студенти незадовољни својим смештајем. *Нови свеи*, 7.
- Бигић, М. (1974а, март). Из аутобуса – на предавања. *Нови свеи*, 13.
- Бигић, М. (1974б, децембар). Из године у годину Приштинског универзитета све боље. *Нови свеи*, 7.
- Бигић, М. (1974в, децембар). Још један корак у јачању братства и јединства. *Нови свеи*, 10.
- Бигић, М. (1974г, новембар). Отворен је и Пољопривредни факултет. *Нови свеи*, 4.
- Бигић, М. (1974д, децембар). Различите висине примања. *Нови свеи*, 11.
- Бјелановић, Р. (1970а, март). Ко и како добија кредите и стипендије. *Нови свеи*, 9.
- Бјелановић, Р. (1970б, децембар). Смештај, живот студената, висина стандарда и кадровска питања кредитирања. *Нови свеи*, 4.
- Б. М. (1972, новембар). Незавидан материјални положај митровачких студената. *Нови свеи*, 5.
- Божовић, В. (1970, октобар). Стипендије – како, коме, колико. *Нови свеи*, 4.
- Божовић, В. (1971, фебруар). Тешкоће студената Универзитета у Приштини. *Нови свеи*, 6.
- Боснић, О. (1969а, 20. новембар). Најмлађи југословенски универзитет. *Полиџика*, 5.
- Боснић, О. (1969б, 22. новембар). Универзитет – научна али и револуционарна снага. *Полиџика*, 9.
- Васић, М. (1970, децембар). Шта се то догађа у Пећи?. *Нови свеи*, 3.
- В. Б. (1973, јуни–јули). Неспоразум са подрумима. *Нови свеи*, 8.
- В. Ж. (1972, децембар). Невоље са документима. *Нови свеи*, 7.

- В. Ж. (1973, фебруар–март). Неопходан бољи третман. *Нови свет*, 5.
- Вујичић, Ж. (1974, децембар). Кућни савет. *Нови свет*, 12.
- Вујовић, М. (1970, јануар). Соба макси – храна мини. *Нови свет*, 7.
- Вукићевић, З. (1968, 29. јануар). Студентске бригае. *Јединство*, 1.
- Гаши, И. (1974, март). Живети у павиљонима. *Нови свет*, 12.
- Г. Н. и Д. Н. (1973, новембар). Повољни услови за упис године. *Нови свет*, 10.
- Д. Н. (1973, новембар). Како студенти састављају крај са крајем. *Нови свет*, 10.
- Ђорђевић, М. (1974а, децембар). Дobar почетак. *Нови свет*, 13.
- Ђорђевић, М. (1974б, децембар). Ускоро почиње са радом Универзитетска библиотека. *Нови свет*, 13.
- Зајми, О. (1971, март). Ове године 35 студената иде на стручну праксу. *Нови свет*, 12.
- Игић, Ж. Ж. (1974, новембар). Борба за ефикасније студије. *Нови свет*, 5.
- Јашовић, П. (1973, децембар). Како живе наши студенти. *Нови свет*, 12.
- Јашовић, П. (1974а, септембар–октобар). Изборили се за повољне услове. *Нови свет*, 13.
- Јашовић, П. (1974б, септембар–октобар). Проблем исхране и смештаја студената. *Нови свет*, 13.
- Јефтић, Ђ. (1972, март). Студенти носиоци културе. *Нови свет*, 7.
- Јокић, Б. (1970). Рекли су о нама. *Нови свет*, 6.
- К. (1971, фебруар). Виша педагошка школа у Призрену. *Нови свет*, 5.
- Кабаша, Р. (1969, 19. новембар). Усвојен Закон о оснивању Универзитета у Приштини. *Политика*, 6.
- Кајевић, Ф. (1969, децембар). Студент – ко је то?. *Нови свет*, 7.
- Калач, Х. (1972а). Студенти из Приштине овог лета у СР Немачкој. *Нови свет*, 10.
- Калач, Х. (1972б, децембар). Нека бар оно што имамо буде чисто. *Нови свет*, 7.
- Калач, Х. (1972в, децембар). Супермодерни студентски ресторан до 1975. године. *Нови свет*, 7.
- Калач, Х. (1973, јануар). О мензи, реално. *Нови свет*, 9.
- Караџић, С. (1974, септембар–октобар). Како се забављају млади Приштине. *Нови свет*, 15.
- Кораћ, Р. (1974, децембар). Кредити и стипендије често у невреме. *Нови свет*, 11.
- Костић, К. (1971, октобар–новембар). Нове просторије за наставу. *Нови свет*, 5.
- Кулић, Р. (1969). Актуелност реформе универзитета. *Нови свет*, 8–9.
- Легетић, М. и Милошевић, Б. (1971, 10. јануар). Сиромашни богаташ. *НИН*, 30–34.
- Љ. Ч. и Д. Н. (1974, јануар–фебруар). Најлепши станари. *Нови свет*, 14.
- Међедовић, С. (1974а, март). Најбоље је учити у читаоници. *Нови свет*, 18.
- Међедовић, С. (1974б, април). Ефекти учења и дипломирања. *Нови свет*, 13.
- Међедовић, С. (1974в, мај). Најтеже је студентима. *Нови свет*, 14.
- Међедовић, С. (1974г, децембар). Испит није квиз. *Нови свет*, 13.
- Међедовић, С. (1974д, децембар). Квितिце харају. *Нови свет*, 13.
- Међедовић, С. (1973, децембар). Универзитетске стипендије увек исте. *Нови свет*, 12.
- Миладиновић, М. (1973, јуни–јули). Студенти у Црвеном крсту. *Нови свет*, 8.
- Миладиновић, М. (1974, март). Колико смо културни. *Нови свет*, 15.
- Милановић, Д. (1969, децембар). СКУД „РАМИЗ САДИКУ” – скуп правих ентузијаста. *Нови свет*, 14.

- Милановић, Д. (1971, октобар–новембар). Студентска задруга – извор зараде студената. *Нови свет*, 4.
- Милановић, Д. (1973, фебруар–март). Више нема дотација. *Нови свет*, 6.
- Милошевић, Б. (1971, октобар–новембар). Борба за право место и афирмацију спорта и физичке културе – основна преокупација СОФК-а универзитета. *Нови свет*, 16.
- Милошевић, Б. (1974, новембар). Потреба за већим залагањем. *Нови свет*, 12.
- М. М. (1973, децембар). Покренут часопис „Економист”. *Нови свет*, 14.
- Морачић, Д. (1970, фебруар). Из летописа Правно-економског факултета у Приштини. *Нови свет*, 4.
- Муљаку, Љ. (1970, фебруар). Хроника првог факултета на Косову. *Нови свет*, 4.
- Никшић, С. (1975, 16. фебруар). Универзитетска експлозија. *НИН*, 12.
- Новаковић, Д. (1974, јануар–фебруар). (Не)успех студената Правног факултета у Приштини. *Нови свет*, 15.
- Петровић, А. (1974, март). Читаонице се морају проширити. *Нови свет*, 18.
- Петровић, В. (1974). За десет година дипломирало 849 студената. *Нови свет*, 10.
- П. Ј. и В. Л. (1974, септембар–октобар). Ограничени капацитети диктирају услове. *Нови свет*, 15.
- Р. (1970, март). Шта и колико читамо. *Нови свет*, 12.
- Р. Б. (1973, јуни–јули). Овог лета студенти на радним акцијама. *Нови свет*, 6.
- Р. Д. (1971, фебруар). Основано друштво пријатеља студената у Урошевцу. *Нови свет*, 13.
- Редакција. (1969, децембар). Први број студентског листа „Нови свет”. *Нови свет*, 2.
- Р. З. (1968, 15. јануар). На прагу нове могућности за свестрану афирмацију. *Јединство*, 4.
- Р. Ф. (1970а, новембар). Станови лоши и скупи а цепови плитки. *Нови свет*, 2–3.
- Р. Ф. (1970б, април). Услови студирања и трајање студија. *Нови свет*, 5.
- С. М. (1974, јануар–фебруар). Губитци 1.000.000 динара. *Нови свет*, 6.
- Србљак, М. (1974, децембар). За Југославију нас везује пријатељство. *Нови свет*, 9.
- Тасић, С. (1974, 17. март). Косову се жури. *НИН*, 12–13.
- Томовић, С. (1974а, децембар). Интернационални курсеви за иностранство ХТП у Холандији. *Нови свет*, 10.
- Томовић, С. (1974б, мај). Курсеви усавршавања. *Нови свет*, 14.
- Томовић, С. (1974в, септембар–октобар). Основан рударско-металуршки факултет у Косовској Митровици. *Нови свет*, 14.
- Универзитетска конференција СК Приштина. (1972, април). Донет акциони програм. *Нови свет*, 2–3.
- Ф. (1971, фебруар). Јеловник. *Нови свет*, 7.
- Фуштар, Р. (1971, април). Савез студената треба да заузме место које му припада. *Нови свет*, 5.
- Цветковић, С. (1971, октобар–новембар). Студент – заменик директора студентског центра. *Нови свет*, 4.
- Чалуковић, Љ. (1973а, новембар). Успех је један од главних критеријума. *Нови свет*, 9.
- Чалуковић, Љ. (1973б, децембар). Какви су прилази факултетима. *Нови свет*, 12.
- Чалуковић, Љ. (1974а, март). Да ли учимо... *Нови свет*, 12.
- Чалуковић, Љ. (1974б, март). Студенти о културно-забавном животу. *Нови свет*, 16.

- Шабић, Т. (1974а, јануар–фебруар). Најскупле студирање у земљи. *Нови свет*, 14.
 Шабић, Т. (1974б, јануар–фебруар). Радник–студент. *Нови свет*, 15.
 Шита, В. (1969, 29. октобар). Припреме за оснивање универзитета. *Политика*, 14.

Uroš D. MIKETIĆ

University of Priština in Kosovska Mitrovica
 Faculty of Philosophy
 Kosovska Mitrovica (Serbia)

The Development of the University of Priština from 1969 to 1974 Based on the Writings of the Student Newspaper *Novi Svet*

Summary

The development of higher education in Kosovo began in 1958, with the University of Priština officially established in November 1969. Until that time, both teachers and students worked and lived under challenging conditions. By 1974, some improvements had been initiated, though issues persisted. Student accommodation remained insufficient, with dormitories offering too few rooms. Although private housing had certain advantages, students expressed dissatisfaction with overcrowding in the canteen, the poor quality of food, and unhygienic conditions. The difficult economic conditions in Kosovo affected students' living standards and academic success. Over 8,000 students were provided with loans or scholarships.

The University commenced operations amid nationwide university reforms, yet these reforms produced mixed results locally. Political influence and other factors hindered full implementation. The University lacked the capacity to deliver high-quality services, as the student population grew at a disproportionately faster rate than the teaching staff and campus facilities. Additional challenges included insufficient library resources and textbooks, an overloaded curriculum, outdated academic programs, and an inadequate assessment system.

In terms of extracurricular activities, the University supported sports teams and sought to make physical education a compulsory subject. Students were active in the Ferial Association, cultural and artistic societies, and various local organizations. The student cooperative provided opportunities to earn income, yet cultural and social life remained limited. Basic healthcare services were available through the student polyclinic.

Keywords: Yugoslavia; Serbia; Kosovo; University of Priština; League of Communists of Kosovo; *Novi svet*.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторско-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).